

LOTYNŲ AMERIKA IR KARIBŲ JŪROS REGIONAS

ES su Lotynų Amerika ir Karibų jūros regionu sieja daugialypiai, įvairiais lygmenimis palaikomi santykiai. ES bendrauja su visu regionu rengdama valstybių ir vyriausybių vadovų aukščiausiojo lygio susitikimus, sudarydama susitarimus ir vykdydama politinį dialogą su Karibų jūros regionu, Centrine Amerika, Andų bendrija, MERCOSUR ir atskiromis šalimis.

TEISINIS PAGRINDAS

- Europos Sąjungos sutarties V antraštinė dalis (ES išorės veiksmai);
- Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo I–III ir V antraštinės dalys (bendra prekybos politika, vystomasis bendradarbiavimas ir humanitarinė pagalba ir tarptautiniai susitarimai).

TARPREGIONINIAI SANTYKIAI

A. Aukščiausiojo lygio susitikimai

Pirmasis ES ir Lotynų Amerikos bei Karibų jūros regiono šalių aukščiausiojo lygio susitikimas buvo surengtas Rio de Žaneire 1999 m. birželio mėn. Jame buvo užmegzta dviejų regionų strateginė partnerystė. Paskutinis kartą per dvejus metus rengiamas aukščiausiojo lygio susitikimas, vykęs 2015 m. birželio mėn. Briuselyje, buvo antrasis ES ir Lotynų Amerikos ir Karibų valstybių bendrijos (isp. „Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños“, CELAC) aukščiausiojo lygio susitikimas. Per aukščiausiojo lygio susitikimus aukščiausiu lygmeniu stiprinami dviejų regionų tarpusavio ryšiai ir sprendžiami svarbūs tarpregioniniai ir tarptautiniai klausimai. Vykstančiose diskusijose dėmesys skiriamas tokioms temoms, kaip demokratija ir žmogaus teisės, kova su skurdu, socialinės sanglaudos skatinimas, inovacijos ir technologijos, aplinka ir klimato kaita. Briuselio aukščiausiojo lygio susitikime priimta trumpa politinė deklaracija, ilgesnė deklaracija dėl įvairių partnerystės aspektų bei ES ir CELAC veiksmų planas, pagrįstas paskutinių aukščiausiojo lygio susitikimų metu nustatytais prioritetais. Plane nustatyta dešimt abiejų regionų bendradarbiavimo prioritetinių sričių:

- mokslas, moksliniai tyrimai, inovacijos ir technologijos;
- tvarus vystymasis ir aplinkos apsauga, klimato kaita, biologinė įvairovė ir energetika;
- regioninė integracija ir tarpusavio ryšiai siekiant skatinti socialinę įtrauktį ir sanglaudą;

- migracija;
- švietimas ir užimtumas siekiant skatinti socialinę įtrauktį ir sanglaudą;
- pasaulinė narkotikų problema;
- lyčių klausimas;
- investicijos ir verslumas tvariam vystymuisi skatinti;
- aukštasis mokslas;
- piliečių saugumas.

ES ir CELAC aukščiausiojo lygio susitikimas, kurį buvo numatyta surengti 2017 m. spalio mėn. El Salvadore, atidėtas. Abiejų regionų užsienio reikalų ministrai susitiko 2018 m. liepos 16–17 d. Briuselyje. Jie priėmė deklaraciją dėl dviejų regionų bendradarbiavimo pasauliniuose forumuose stiprinimo.

B. Parlamentinis aspektas

Nuolatiniai Europos Parlamento ir Lotynų Amerikos parlamentų narių ryšiai prasidėjo 1974 m. surengus pirmąją iš 17 tarpparlamentinių konferencijų. Tai buvo pirmasis (ir daugelį metų vienintelis) institucinis Europos ir Lotynų Amerikos politinio dialogo forumas. 2006 m. tarpparlamentines konferencijas pakeitė jungtinė Europos ir Lotynų Amerikos parlamentinė asamblėja (EUROLAT), kuri yra dviejų regionų strateginės partnerystės parlamentinė institucija. EUROLAT yra visų su partneryste susijusių aspektų aptarimo, stebėsenos ir įvertinimo forumas. EUROLAT sudaro 150 narių: 75 nariai iš Europos Parlamento ir 75 nariai iš Lotynų Amerikos subregioninių parlamentų, įskaitant PARLATINO (Lotynų Amerikos Parlamentas), PARLANDINO (Andų Parlamentas), PARLACEN (Centrinės Amerikos Parlamentas), PARLASUR (MERCOSUR Parlamentas) ir Čilės bei Meksikos kongresus. Nuo 2006 m. EUROLAT surengė vienuolika eilinių plenarinių sesijų (paskutinę – 2018 m. rugsėjo mėn.).

RYŠIAI SU SUBREGIONAIS

A. Centrinė Amerika (Kosta Rika, Salvadoras, Gvatemala, Hondūras, Nikaragva ir Panama)

Santykiai su Centrinės Amerikos šalimis buvo plėtojami remiantis vadinamuoju San Chosé dialogu. 1984 m. pradėtas dialogas vėliau buvo plečiamas ir dabar apima klausimus, be kita ko, susijusius su ekonominiu ir socialiniu vystymusi, migracija ir saugumu. Po pirmų dviejų bendradarbiavimo susitarimų, sudarytų 1985 m. ir 1993 m., 2003 m. buvo pasirašytas politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimas, į kurį įtrauktos įvairios naujos bendradarbiavimo sritys. Asociacijos susitarimas (pirmas tokio pobūdžio ES tarpregioninis susitarimas) buvo pasirašytas 2012 m. birželio mėn., o Europos Parlamentas jį ratifikavo 2012 m. gruodžio mėn. Jame užsibrėžtas tikslas plėtoti privilegijuotą politinę partnerystę, pagrįstą vertybėmis, principais ir bendrais tikslais, stiprinant žmogaus teises, mažinant skurdą, kovojant su nelygybe, užkertant kelią konfliktams ir skatinant gerą valdymą, saugumą, regioninę integraciją bei tvarų vystymąsi. Asociacijos susitarimu taip pat liberalizuota prekyba pramonės ir žuvininkystės produktais bei panaikinama dauguma tarifų prekybai žemės ūkio produktais. Susitarimo prekybos skyrius preliminariai įsigaliojo 2013 m.

(įvairioms šalims skirtingomis datomis). Susitarimo įgyvendinimą stebės Asociacijos parlamentinis komitetas, sudarytas iš Europos Parlamento, PARLACEN ir Kosta Rikos bei Panamos nacionalinių parlamentų narių.

B. Andų bendrija (Bolivija, Kolumbija, Ekvadoras ir Peru)

ES palaiko nuolatinius ryšius su Andų regiono šalimis nuo 1969 m., kai buvo įkurta Andų grupė (vėliau pavadinta Andų bendrija). 1983 m. pasirašytas pirmasis bendradarbiavimo susitarimas, o 1993 m. – platesnis bendrasis susitarimas dėl bendradarbiavimo. 2003 m. gruodžio mėn. abu regionai sudarė Politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimą, kuriuo dar labiau išplėsta bendradarbiavimo apimtis, tačiau jis dar neįsigaliojo. Derybos dėl asociacijos susitarimo prasidėjo 2007 m. birželio mėn. ir galiausiai baigėsi 2010 m. kovo mėn. pasirašius daugiašalį prekybos susitarimą su Peru ir Kolumbija. 2012 m. birželio mėn. pasirašytas, o 2012 m. gruodžio mėn. Europos Parlamento ratifikuotas prekybos susitarimas su Peru įsigaliojo 2013 m. kovo 1 d., o su Kolumbija – 2013 m. rugpjūčio 1 d. Susitarime numatyta per 10 metų visiškai liberalizuoti prekybą pramonės ir žuvininkystės produktais (dauguma muitų panaikinami susitarimo įsigaliojimo dieną) ir pagerinti žemės ūkio produktų patekimą į rinką. Susitarimas apima viešųjų pirkimų, investicijų, žmogaus teisių bei darbo ir aplinkos apsaugos standartų sritis. Ekvadoras prie prekybos susitarimo prisijungė 2017 m. sausio 1 d.

C. MERCOSUR (Argentina, Brazilija, Paragvajus ir Urugvajus)

ES ir 1991 m. įsteigta Pietų Amerikos šalių bendroji rinka (isp. „Mercado Común del Sur“, MERCOSUR) nuo 1992 m. palaiko institucinius ryšius. 1995 m. jos pasirašė Tarpreregioninį bendrąjį susitarimą, kuriuo numatytas nuolatinis politinis dialogas ir nustatyti prekybos ir ekonominio bendradarbiavimo tikslai ir priemonės, be kita ko, investicijų skatinimo, transporto, aplinkos bei mokslo ir technologijų srityse.

1999 m. pradėtos derybos dėl asociacijos susitarimo, apimančio politinį dialogą, bendradarbiavimą ir laisvąją prekybą. 2004 m. derybos buvo sustabdytos, o 2010 m. atnaujintos, sutelkiant daugiausia dėmesio politikai ir bendradarbiavimui skirtiems skyriams ir prekybos skyriaus norminei daliai (kilmės taisyklėms ir kt.), tačiau 2012 m. šios derybos vėl sustabdytos. Vis dėlto, šalims patvirtinus pasiryžimą pasiekti susitarimą, jos 2016 m. gegužės mėn. apsikeitė pasiūlymais dėl prieigos prie prekių, paslaugų ir viešųjų pirkimų rinkų, ir derybos pradėtos iš naujo. Nepaisant abiejų derybų šalių įsipareigojimų, jų tikslas iki 2017 m. pabaigos susitarti dėl asociacijos susitarimo nebuvo pasiektas ir derybos buvo tęsiamos 2018 m. Europos Parlamentas ne kartą pareiškė, jog remia plačių užmojų ir subalansuotą susitarimą, kuriame atsižvelgiama į jautrius abiejų regionų ekonomikos sektorių aspektus.

D. Karibų jūros regionas

ES istoriškai palaiko tvirtus santykius su Karibų jūros regionu. Didžia dalimi taip yra todėl, kad šiame regione buvo Europos šalių kolonijų; daug jų vis dar turi užjūrio šalių ir teritorijų. ES ir Karibų jūros regiono santykiai formuojami per įvairias tarpusavyje susijusias institucines struktūras. Svarbiausias yra Kotonu susitarimas, pasirašytas 2000 m. su 79 Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno valstybėmis (AKR), ir ES bei Karibų grupės forumo (CARIFORUM) ekonominės partnerystės susitarimas, pasirašytas 2008 m. CARIFORUM yra pagrindinis regiono dialogo su ES

partneris. Iš 16 organizacijos narių 14 (Antigva ir Barbuda, Bahamos, Barbadosas, Belizas, Dominika, Grenada, Gajana, Haitis, Jamaika, Sent Kitsas ir Nevis, Sent Lusija, Sent Vinsentas ir Grenadinai, Surinamas, Trinidadas ir Tobagas) priklauso Karibų bendrijai (CARICOM). Šios bendrijos narės taip pat yra Dominikos Respublika (Kotonu susitarimo ir ekonominės partnerystės susitarimo šalis) ir Kuba (turinti specialų statusą).

Nuo 2012 m. lapkričio mėn. ES ir Karibų jūros regiono šalių santykiai grindžiami Bendra ES ir Karibų šalių partnerystės strategija (angl. JECS), kuria nustatyta struktūruota sistema leidžia plėtoti ir gilinti dialogą ir bendradarbiavimą. Strategijoje nustatytos penkios prioritetinės sritys: regioninis bendradarbiavimas ir integracija, Haičio pertvarkymas; klimato kaita ir gaivalinės nelaimės; nusikalstamumas ir saugumas; tarpreregioninio ir daugiašalio forumų bendri veiksmai ir pasaulinės reikšmės klausimai.

Tarparlamentiniai santykiai yra svarbi ES ir Karibų jūros regiono šalių bendradarbiavimo dalis. Neskaitant specialių regioninių susitikimų ir platesnės AKR ir ES jungtinės tarparlamentinės asamblėjos, kad būtų galima stebėti 2008 m. ekonominės partnerystės susitarimo įgyvendinimą, tuo susitarimu įsteigtas jungtinis CARIFORUM ir ES parlamentinis komitetas. Šio komiteto posėdžiai vyko tris kartus (paskutinį kartą 2017 m. spalio 31 d. – lapkričio 1 d. Trinidade ir Tobage).

SANTYKIAI SU PAVIENĖMIS VALSTYBĖMIS

A. Meksika

Meksika ir ES diplomatinis santykius palaiko nuo 1960 m. Po to, kai 1975 m. buvo pasirašytas bendradarbiavimo susitarimas, o 1991 m. – platesnis bendrasis bendradarbiavimo susitarimas, 1997 m. ES ir Meksika sudarė pirmąjį ES partnerystės susitarimą su Lotynų Amerikos valstybe. Ekonominės partnerystės, politinio koordinavimo ir bendradarbiavimo susitarime (žinomas kaip „Visuotinis susitarimas“) instituciškai įtvirtintas politinis dialogas ir išplėstas bendradarbiavimas apimant įvairias sritis, įskaitant demokratiją ir žmogaus teises. Be to, šiuo susitarimu sukurta ES ir Meksikos laisvosios prekybos erdvė. 2016 m. gegužės mėn. pradėtos derybos su Meksika siekiant modernizuoti Visuotinį susitarimą. 2018 m. balandžio 21 d. buvo „iš esmės“ susitarta dėl atnaujinto susitarimo prekybos skyrių.

2009 m. sukurta strateginė partnerystė dar labiau sutvirtino ryšius su Meksika – vienintele valstybe, su kuria ES ir yra pasirašiusi asociacijos susitarimą, ir vykdo strateginę partnerystę. Partnerystė (ja ES pripažįsta, kad Meksika tampa vis svarbesne pasaulio politikoje ir ekonomikoje) siekiama dviejų tikslų: stiprinti ES ir Meksikos bendradarbiavimą ir veiklos derinimą daugiašaliu lygmeniu pasauliniais klausimais ir suteikti didesnę postūmį dvišaliams santykiams ir iniciatyvoms. Pagal strateginę partnerystę įvyko trys aukščiausio lygio ES ir Meksikos susitikimai (paskutinis – 2015 m. birželio mėn.). Vyksta nuolatiniai ES ir Meksikos aukšto lygio dialogai daugeliu klausimų, įskaitant žmogaus teises, saugumą ir teisėsaugą, ekonominius klausimus, aplinką ir klimato kaitą. Nuo 2005 m. ES ir Meksikos jungtinis parlamentinis komitetas stebi Visuotinio susitarimo įgyvendinimą.

B. Čilė

Pirmas bendrasis bendradarbiavimo susitarimas su Čile buvo pasirašytas 1990 m., kai šalyje buvo atkurta demokratija. 1995 m. pradėtas nuolatinis politinis dialogas. Po to, kai 1996 m. buvo pasirašytas išsamesnis bendrasis bendradarbiavimo susitarimas, 2002 m. ES sudarė asociacijos susitarimą su Čile. Jį sudaro trys dalys: skyrius dėl politinio dialogo, įskaitant pilietinės visuomenės bei Europos Parlamento ir Čilės Kongreso dalyvavimą; skyrius dėl bendradarbiavimo, kuriame nustatyta daug bendradarbiavimo sričių, siekiant skatinti tvarų ekonomikos, socialinės ir aplinkos apsaugos sričių vystymąsi; skyrius dėl laisvosios prekybos prekėmis ir paslaugomis erdvės sukūrimo. 2017 m. lapkričio mėn. pradėtos derybos siekiant atnaujinti asociacijos susitarimą.

Nuo 2003 m. ES ir Čilės jungtinis parlamentinis komitetas stebi asociacijos susitarimo įgyvendinimą.

C. Brazilija

1960 m. Brazilija tapo pirmąja Pietų Amerikos valstybe, kuri pripažino Europos ekonominę bendriją ir įsteigė nuolatinę šalies atstovybę Briuselyje. Vėliau buvo pasirašyta įvairių bendradarbiavimo susitarimų. Brazilijoje įsitvirtinus demokratijai, padaryta didelė pažanga plėtojant dvišalius santykius, o 1992 m. buvo pasirašytas platesnis bendrasis bendradarbiavimo susitarimas. Nuo tada santykiai su Brazilija stiprėjo, atspindėdami didėjančią Brazilijos ekonominę ir politinę svarbą pasaulyje. 2007 m. ES ir Brazilija užmezgė strateginę partnerystę. Nuo 2007 m. ES ir Brazilija surengė septynis aukščiausio lygio susitikimus (paskutinis įvyko 2014 m. vasario mėn.). 2012-2014 m. jungtinių veiksmų plane išdėstyta veiklos programa, skirta stiprinti partnerystę šiose penkiose srityse: taikos ir saugumo; ekonominės, socialinės ir aplinkos apsaugos partnerystės, skirtos tvariam vystymuisi skatinti; regioninio bendradarbiavimo; mokslo, technologijų ir inovacijų; žmonių tarpusavio ryšių. ES ir Brazilijos strateginė partnerystė taip pat apima nuolatinį Brazilijos Nacionalinio Kongreso ir Europos Parlamento dialogą.

D. Kuba

Neseniai Kuba buvo vienintelė regiono valstybė, nepasirašiusi nei bendradarbiavimo, nei asociacijos susitarimų su ES. Tačiau 2014 m. balandžio mėn. pradėtos ir 2016 m. kovo 11 d. sėkmingai užbaigtos derybos dėl Politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimo. Šis susitarimas buvo pasirašytas 2016 m. gruodžio 12 d., o 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamentas jį ratifikavo. Susitarimas visapusiškai įsigalios jį ratifikavus visoms ES valstybėms narėms. Politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarime yra trys pagrindiniai skyriai: dėl politinio dialogo, dėl bendradarbiavimo ir sektorių politikos dialogo ir dėl prekybos. ES ir Kubos santykiai sustiprinti ir kitose srityse, pavyzdžiui, rengiant įvairius aukšto lygio vizitus ir atnaujinant oficialų politinį dialogą.

Jesper Tvevad
05/2019

